

Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Mesleğine Bakışlarına Yönelik Bir Araştırma

A Study on the Views of Accounting Students on the Profession of Certified Public Accountant

Gökhan Baral

Sakarya Uygulamalı Bilimler
Üniversitesi, Sakarya Meslek
Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi
Bölümü, Sakarya, Türkiye,
baral@subu.edu.tr,
ror.org/01shwhq58

Geliş Tarihi/Received: 09.01.2025
Kabul Tarihi/Accepted: 13.03.2025
Yayınlanma Tarihi/ Available Online:
24.03.2025

Öz: Bu araştırmanın amacı, potansiyel Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) olarak ele alınan muhasebe ve vergi uygulamaları programı öğrencilerinin bakış açısıyla “SMMM Mesleğini tanımlamak” ve “SMMM kavramına yüklenen anlamı” ortaya koymaktır. Araştırmanın örneklemini Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Muhasebe ve Vergi Bölümü’nde, önlisans seviyesinde öğrenim görmekte olan muhasebe ve vergi uygulamaları programı öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, kolayda örnekleme yöntemi ile gönüllülük esasına göre araştırmaya katılmayı kabul eden 159 öğrenciden toplanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak online anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket formundaki SMMM kavramına yüklenen anlamı ve SMMM Mesleğini tanımlamasına yönelik sorular “açık uçlu” olarak sorulmuştur. Araştırma sonucunda SMMM kavramına yüklenen anlam açısından finansal işlemler ve analiz, defter/kayıt tutmak, profesyonellik, vergi, bağımsız çalışma temaları öne çıkmıştır. SMMM Mesleği tanımlamalarından ortaya çıkartılan temalar, SMMM kavramına yüklenen anlam açısından ortaya çıkarılan temalarla benzerlik göstermektedir. Ayrıca, SMMM’de bulunması gereken en önemli özellikler olarak etik ve dürüstlük, profesyonellik, zeka ve analitik düşünce, güven temaları öne çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: SMMM, Muhasebe Öğrencileri, Vergi Uygulamaları, Meslek Tanımı, Mesleki Algı

Abstract: This study aims to define the profession of Certified Public Accountant (CPA) and reveal the meaning attributed to the CPA concept from the perspective of students in the accounting and tax applications program who are considered (as) potential CPAs. The research sample comprises associate degree students in the Accounting and Tax Department at Sakarya University of Applied Sciences. Data was collected from 159 students who voluntarily agreed to participate in the research using the convenience sampling method. An online survey technique was used as the data collection tool, and the questions regarding the meaning attributed to the CPA concept and the definition of the CPA profession in the survey form were asked as open-ended questions. As a result of the research, themes such as financial transactions and analysis, bookkeeping, professionalism, tax, and independent work emerged regarding the meaning attributed to the CPA concept. The themes identified from the definitions of the CPA profession were similar to the themes revealed in terms of the meaning attributed to the CPA concept. Additionally, the essential qualities a CPA should have were identified as ethics and integrity, professionalism, intelligence and analytical thinking, and trust.

Keywords: Certified Public Accountant (CPA), Accounting Students, Tax Practices, Profession Definition, Professional Perception

Extended Abstract

This study aims to examine the perceptions of associate degree students enrolled in the Accounting and Tax Applications program regarding the profession of Certified Public Accountancy (CPA), also known as Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik (SMMM). Specifically, it explores the meanings these students attribute to the profession and how they define it. The research sample comprised 159 students from the Accounting and Tax Applications Department at Sakarya University of Applied Sciences (SUBÜ) Vocational Schools. Data were collected using an online survey technique through convenience sampling, with voluntary participation.

Open-ended questions were used to serve the purpose of the research. Participants were asked to respond to the following: i) “What are the first three concepts that come to your mind when you hear

Cite as (APA 7): Baral, G. (2025). Muhasebe eğitimi alan öğrencilerin serbest muhasebeci mali müşavirlik mesleğine bakışlarına yönelik bir araştırma, *İşletme Bilimi Dergisi*, 13(1), 121-137. <https://doi.org/10.22139/jobs.1616350>

'CPA?', ii) "What are the top three qualities a CPA should possess?", iii) "How would you define the CPA profession?" The responses were subjected to content analysis and categorized into themes. The analysis of students' responses to the question, "What are the first three concepts that come to your mind when you hear 'CPA'?" revealed that Financial Transactions and Analysis, Bookkeeping, and Professionalism were the most prominent themes. These concepts also encompass the core functions of the CPA profession in practice. Following these three, other recurring themes included Tax, independent work, auditing and regulation, and workload and responsibility. When analyzing participants' definitions of the CPA profession, Bookkeeping (31.2%), Financial Transactions and Analysis (27.1%), and Tax (17.5%) were identified as the most commonly cited elements.

When examining responses to the qualities required in the profession, Ethics and Integrity emerged as the most frequently mentioned quality, with 38.4%. This was followed by Professionalism (17.6%) and Intelligence and Analytical Thinking (8.8%) as the second and third most frequently emphasized attributes. Additionally, participants highlighted that CPAs should possess reliability, attention to detail, experience, and organizational skills. According to Law No. 3568, Certified Public Accountants (CPAs) are responsible for establishing accounting systems, preparing financial reports, drafting declarations, conducting audits, and engaging in arbitration. As indicated by the responses gathered from participants, CPAs serve as a critical bridge between the state and businesses, playing a pivotal role in tax collection processes. This finding aligns with the core CPA roles outlined by the profession (Durdu, 2018).

Accurate accounting data and legal compliance are paramount for organizational success and societal welfare. Participants emphasized attributes such as ethics and attention to detail as key qualities of CPAs. This observation corresponds to the essential nature of the profession, which requires adherence to these principles to ensure organizational effectiveness and legal conformity (Yaşar, 2023). The study revealed participants' perceptions of the CPA profession. The core aspects of the profession and the required qualifications largely align with students' perceptions and the actual demands of the profession. However, students were observed to have limited knowledge about "auditing." Addressing this gap necessitates the expansion and enrichment of educational programs and curricula.

In the "auditing and regulation" dimension of the CPA profession, increasing collaboration with the industry is crucial to ensure students acquire more comprehensive knowledge and skills. Expanding practical internship programs and making these programs more effective by incorporating informative sessions on auditing processes during internships could significantly address students' deficiencies in this area. Like all professions, accounting must also adapt to the evolving global landscape. Therefore, incorporating modern digital applications and technological advancements into accounting education is essential.

The findings of this study underscore the critical importance of ethics and integrity in the CPA profession. Consequently, educational programs should emphasize ethical values and introduce practical activities to internalize and promote these values. The concept of "reliability," a key aspect of the profession, could be a critical consideration for students when planning their careers. Collaborative projects between professional organizations and universities could strengthen the construction of ethical values and integrity among future CPAs. Moreover, public campaigns could enhance its reputation and social perception by raising awareness about the profession. These campaigns should highlight the significant contributions of CPAs to the economy and their critical role in ensuring financial stability. Organizing career days, industry meetups, and panel discussions helps students better understand the various dimensions of the profession and prepares them for the professional challenges ahead.

In conclusion, the results of this study point to the need for comprehensive efforts to address the gaps in students' knowledge while building on their strengths. By refining educational curricula, emphasizing

modern tools and ethical principles, and fostering industry collaboration, students can be better equipped to meet the demands of the evolving CPA profession. These efforts would benefit individuals entering the profession and contribute to the broader goal of economic sustainability and societal trust in the accounting field.

1. Giriş

SMMM mesleği, işletmelerin finansal yönetimi ve vergi mevzuatına uyum sağlaması açısından hayati bir rol oynamaktadır. Bu meslek, işletmelerin mali süreçlerini düzenlemek, finansal kayıtlarını tutmak, vergi yükümlülüklerini yerine getirmek ve mali raporlarını hazırlamak suretiyle işletmelerin finansal sağlığını ve yasal uyumunu sağlar. Ekonomik sistem içindeki fonksiyonları nedeniyle SMMM mesleği, ekonomik istikrar ve sürdürülebilirlik açısından kritik bir öneme sahiptir (Brody vd., 2016; Ebaid, 2020).

SMMM mesleği, yalnızca finansal raporlamayı değil, aynı zamanda risk yönetimi, mali analiz ve stratejik planlama gibi önemli alanları da kapsamaktadır. Bu yönüyle, işletmelerin karar alma süreçlerine doğrudan katkı sağlar ve böylece işletmelerin rekabet gücünü artırır (Cory & Huttenhoff, 2011; Sugahara & Boland, 2006; Wen vd., 2015). Bu bağlamda, SMMM mesleğinin eğitim süreçlerinde ve uygulama alanlarında daha fazla görünürlük kazanması, hem mesleğin itibarı hem de gelecekteki SMMM'lerin eğitimi açısından önem taşımaktadır.

SMMM mesleğine ilişkin algılar ve mesleğe yüklenen anlamlar, toplumun farklı kesimlerine göre değişkenlik göstermektedir. Ancak, bu mesleğe dair algı ve değerlendirmelerin toplumun genelinden ziyade, gelecekte bu mesleği icra etme potansiyeline sahip işletme veya muhasebe öğrencileri tarafından nasıl algılandığı daha önemli bir husustur. Gerek ülkemizde (Özcan vd., 2009) gerekse uluslararası alanda (Barnard & Mostert, 2015; Ebaid, 2022; Elo vd., 2024; Sugahara & Bolan, 2006) muhasebe öğrencilerinin meslekleri ve eğitim aldıkları alanlarla ilgili algıları üzerine birçok çalışma bulunmaktadır. Muhasebe mesleğine dair negatif algılar, gençlerin bu mesleği tercih etmelerini olumsuz etkileyebilmektedir (McDowall & Jackling, 2010; Reckers vd., 2007; Marriott & Marriott, 2003; Çevik, 2024).

Bu nedenle, potansiyel SMMM adaylarının mesleğe dair algılarının kapsamlı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda çözüm önerileri ve politikalar geliştirilerek, mesleğin toplumdaki konumu ve adayların tercih motivasyonları daha iyi anlaşılabilir. Mevcut çalışmalar SMMM mesleğinin çeşitli yönlerini ele almakla birlikte, muhasebe öğrencilerinin mesleği nasıl algıladığına dair derinlemesine ve önyargısız bir inceleme oldukça sınırlıdır (Barnard & Mostert, 2015). Özellikle açık uçlu sorular kullanılarak yapılan araştırmaların azlığı, mesleğe ilişkin algının bütüncül bir şekilde değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır. Bu eksiklik, mesleğin gelecekteki profesyoneller açısından nasıl konumlandığını anlamayı güçleştirmektedir. Dolayısıyla, konuya dair daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, muhasebe ve vergi uygulamaları bölümü öğrencilerinin SMMM mesleğine yönelik bakış açılarını inceleyerek, mesleğe ilişkin algı ve değerlendirmeleri derinlemesine analiz etmektir. Öğrencilerin meslek algıları, gelecekteki kariyer seçimlerinde belirleyici bir rol oynadığı için, SMMM olma niyetini etkileyen faktörlerin tespit edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, mesleği cazip hale getiren veya tercih edilmesini engelleyen unsurların ortaya konulması hem eğitim politikalarının geliştirilmesi hem de meslek içindeki dönüşümlerin yönlendirilmesi açısından kritik bir katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın sonuçları, eğitim programlarının daha etkili hale getirilmesine, müfredatın güncellenmesine ve öğrencilerin kariyer farkındalıklarının artırılmasına yardımcı olabilir. Aynı zamanda, nitelikli adayların mesleğe olan ilgisini artırmaya yönelik politikaların geliştirilmesine de ışık tutabilir. Bu bağlamda, eğitim kurumları araştırmadan elde edilen verileri kullanarak müfredatlarını

güçlendirebilir ve öğrencilerin meslekle ilgili bilinç düzeylerini artırabilir. Dolayısıyla çalışma kapsamında elde edilen bulgular, mesleğin daha cazip hale getirilmesi ve nitelikli adayların ilgisini çekmek için geliştirilecek stratejilere katkı sunacaktır.

2. Muhasebecelik Mesleğinin Önemi

3568 Sayılı Meslek Yasasına göre SMMM bir işyerine bağlı olmaksızın, gerçek ve tüzel kişiliğe sahip işletmelerde, genel kabul görmüş olan muhasebe prensipleri ile ilgili mevzuatta belirtilen hükümlere göre defter tutan, bilanço, kar zarar tablosu ile beyannameleri ve ilgili belgeleri düzenleyen, benzeyen işleri gerçekleştiren, muhasebe sistemlerini kuran, sistemi geliştiren, işletmeye işletmecilik, muhasebe, finans, mali mevzuat konularında mali müşavirlik yapan kişidir. Aynı zamanda ilgili konularda, belgelere dayanarak, inceleme, tahlil, denetim yapma, mali tablo ve beyannamelerle alakalı hususlarda yazılı şekilde görüş verme, raporları ve benzerlerini düzenleme, tahkim, bilirkişilik ve benzeri işleri yapma görevlerini de üstlenen kişi SMMM'lerdir. 3568 Sayılı Meslek Yasasına göre SMMM'ler, iadelerle ilgili düzenledikleri raporların doğru olması ile sorumlu tutulmaktadırlar. Düzenlenen raporların doğru olmaması durumunda, raporun kapsamı ile sınırlı kalmak kaydıyla, ziyana uğratılan vergiler ile kesilecek olan cezalardan mükellefle beraber müştereken ve müteselsilen sorumlu olmaktadır (3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu, 1989).

Bir işletmeyi muhasebe ve finansal bilgileri olmadan yönetmek, körebe oynamak gibidir. İşletmeler ortakların sermayelerini emaneten kullanırlar bu sebeple ortaklara, topluma, devlete karşı sorumludurlar. İşletmelerin kazançlı olması devletin daha çok vergi alması, milli gelirin, döviz rezervlerinin artması toplumsal refah seviyesinin artması demektir. Muhasebe verileriyle işletmenin karlılığı, etkinliği ve sürdürülebilir karlılığın sağlanıp sağlanamayacağı anlaşılır. Muhasebe personeli muhasebe kavramlarına hakim olarak ve devletin mali mevzuatına uygun olarak defter kayıtlarını tutarak, raporlamalar yapıp, aynı zamanda bu raporlar sayesinde vergisel beyannamelerin verilmesi hizmetini yerine getirirler. Toplumdaki her birey gibi işletmelerde (işletmeler de) vergilerini tam ve düzenli ödemelidirler. Çünkü müreffeh bir toplum zengin devlet ile gerçekleşir. Zengin ve güçlü bir devlet, vergi gelirleri çok olan bunları toplayabilen bir devlet olabilmekle mümkündür. İşte bu noktada SMMM'ler devletle şirketler arasında arabulucu, danışman, köprü görevi ifa ederek çok önemli bir işlevin yani vergi toplama işleminin en önemli aktörleridirler (Durdu, 2018, s. 545).

İşletmeler hissedarların sermayesini emaneten kullanırlar, dolayısıyla hissedarlara, topluma ve hükümete karşı sorumludurlar. İşletmelerin kârlılığı, devlet için artan vergi geliri, daha yüksek milli gelir ve daha iyi toplumsal refah anlamına gelir. Muhasebe verileri, bir işletmenin karlılığını, verimliliğini ve sürdürülebilirliğini değerlendirmek için çok önemlidir. Muhasebe kavramları konusunda bilgili ve devletin mali düzenlemelerine uyumlu muhasebe uzmanları, defter kayıtlarını tutar, raporlar oluştururlar ve vergi beyannamelerinin sunulmasını kolaylaştırırlar. Huzurlu bir toplumun sağlanması, tüm bireyler gibi işletmelerin de vergi yükümlülüklerini özenle ve derhal yerine getirme sorumluluğunu gerektirir. Müreffeh ve istikrarlı bir toplum, vergileri etkin bir şekilde toplayabilen zengin bir devlet üzerine inşa edilir ve bu da vergi toplama süreçlerinde devlet ile işletmeler arasında kilit araçlar olarak mali müşavirlerin önemli rolünü vurgular (Akhtar & Yan-ping, 2018, s. 384; Amoako, 2013, s. 76; Besuspariené vd., 2018, s. 75).

İşletmelerin muhasebe verilerinin doğru ve vergi mevzuatlarına uygun kaydı ve beyanı hem işletme başarısı hem de kanuni yükümlülüklerin sağlanmış olması açısından çok önemlidir. Günümüzde SMMM'lerden beklentiler oldukça artmıştır. Teknolojik yenilikleri, yazılım programlarını bilmeleri ve onları kullanmaları, bilgileri saklamaları, gerek denetçilere gerekse kredi talebi olan mükellefleri için bankalara bilgi ve belgeleri sunmak gibi işleri azımsanamayacak seviyelere ulaşmıştır. Ayrıca mükellefleri için vergi indirimlerini devletin teşviklerini takip edip yararlandırmak gibi müşavirlik görevleri de işlerine eklenmiştir (Nas, 2012, s. 1309; Demirli, 2023, s. 148; Güzel & Özer, 2023, s. 231).

3. Literatür Taraması

Ülkemizde, üniversitelerin meslek yüksekokullarında muhasebe eğitimi alan öğrencilerin SMMM mesleğine ilişkin algılarına yönelik yapılan çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Bu nedenle, bu alandaki araştırmaların önemli katkılar sağlayacağı söylenebilir. Öncelikle, muhasebe eğitimi verilen programlarda müfredatın güncellenmesi ve öğrencilerin kariyer seçeneklerine ilişkin farkındalıklarını artırabilir. Bu tür araştırmalar, öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer planlamalarını daha bilinçli bir şekilde yapmalarına yardımcı olabilir. Ayrıca, öğrencilerin mesleklerine ne kadar hazır olduklarını anlamalarına ve gerektiğinde ek beceri veya bilgi edinmelerine olanak tanıyabilir.

Muhasebe öğrencilerinin muhasebe alanına ilişkin algılarına yönelik yapılan çalışmaların çoğu, mesleğin nasıl algılandığı ve muhasebe eğitiminin öğrencilerin kariyer planlaması üzerindeki etkileri üzerine odaklanmaktadır. Bu kapsamda yapılan araştırmalar şu konuları ele almaktadır:

Muhasebe öğrencilerinin muhasebe eğitimine ve mesleğe yönelik algıları farklı açılardan incelenmiştir. Alkan (2015) ile Elagöz ve Şahbaz (2016), öğrencilerin muhasebe mesleğindeki etik konulara bakış açılarını ve etik farkındalıklarını değerlendirirken, Öztürk ve Kutlu (2017) ise öğrencilerin muhasebe alanında teknolojiyi ne kadar etkili kullandıklarını ve bu konudaki tutumlarını ele almıştır. Kariyer planlaması bağlamında, Apak (2020) ve Özdemir (2010), öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer hedeflerini belirlemede etkili faktörleri araştırmıştır. Benzer şekilde, muhasebe derslerine yönelik tutumları inceleyen Apak (2020), Ercan ve Değirmenci (2019) ile Özdemir (2014), muhasebe eğitiminin öğrenciler üzerindeki etkisini değerlendirmiştir. İş güvencesi kaygısı açısından, Kılı ve Yumuşaker (2021) çalışmaları, öğrencilerin mezuniyet sonrası iş bulma kaygıları ve iş piyasasındaki beklentilerini ele almıştır. Genel olarak muhasebe mesleğine yönelik tutumları değerlendiren araştırmalarda ise Çarıkçı (2017), Terim ve Öztürk (2009), Karcioğlu ve arkadaşları (2016) ve Yardımcıoğlu ve arkadaşları (2021), öğrencilerin mesleğe ilişkin algılarını ve mesleki beklentilerini incelemiştir. Son olarak, muhasebe alanındaki dijital dönüşüme odaklanan Yücel ve Bağdat (2022), öğrencilerin e-muhasebe uygulamalarına olan ilgisini ve bu konudaki farkındalıklarını değerlendirmiştir. Bu çalışmalar, muhasebe eğitiminin çeşitli boyutlarını ortaya koyarak, öğrencilerin mesleki gelişimlerine yön verecek öneriler sunmaktadır.

Bu çalışmaların genel olarak, muhasebe öğrencilerinin mesleğe yönelik algılarını ve beklentilerini anlamak açısından önemli olduğu görülmektedir. Öğrencilerin muhasebe mesleğine ilişkin tutumları, mesleki gelişimlerini etkileyebilir ve mezuniyet sonrası kariyer tercihlerini belirlemede önemli bir rol oynayabilir. Bu nedenle, muhasebe eğitimi alan öğrencilerin mesleğe yönelik algılarını anlamak ve bu konuda daha fazla araştırma yapmak önemlidir.

Doğrudan muhasebe öğrencilerinin mesleklerine ilişkin algılarını ölçen çalışmaların bulguları aşağıda paylaşılmıştır. Albez ve Bilici'nin (2012) araştırması, Atatürk Üniversitesi'ndeki farklı Meslek Yüksekokullarında muhasebe programlarına devam eden 481 öğrencinin muhasebe mesleği hakkındaki görüşlerini değerlendirmeyi hedeflemiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (%65), meslek sahibi olmak amacıyla bu programlara kaydolmuştur. Mezun olduktan sonra muhasebe meslek elemanı olmayı düşünenlerin oranı da %65 olarak belirlenmiştir. Ancak, bu mesleği tercih etmeyenlerin %30'u kendilerini bu meslek için yeterli görmemekte ve %26'sı muhasebe mesleğinin kişiliklerine uygun olmadığını düşünmektedir. Ayrıca, katılımcıların %53'ü mezun olduktan sonra memur olmayı tercih etmektedir.

Erdurdu ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan bir çalışmada, Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Programında eğitim gören öğrencilerin muhasebe mesleğine yönelik bakış açılarını incelemiştir. Araştırmada, öğrencilerin muhasebe mesleğine ilişkin bakış açılarını incelemek ve bu bakış açılarının demografik faktörlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Öğrencilerin mesleğin niteliği hakkındaki

önermelere kararsız kaldıkları görülmüştür. Bu durumun, öğrencilerin meslekle ilgili bilgi eksikliğinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Öğrencilerin muhasebe mesleğinin çeşitli yönleri hakkında farklı düşüncelere sahip oldukları belirlenmiştir.

Ulusal alanda yapılan çalışmalara ek olarak uluslararası alanda da konuya ilişkin benzer çalışmalar yapılmıştır. Uluslararası alanda yapılan çalışmalara bakıldığında, Williams ve Peter (2018) tarafından yapılan araştırmada, Avustralyalı muhasebe öğrencilerinin SMMM mesleğini prestijli, kariyer açısından avantajlı, yüksek iş güvenliği ve cazip maaşlar sunan bir alan olarak gördükleri belirlenmiştir. Ancak, öğrenciler SMMM olmanın getirdiği baskı ve rekabetin stres yarattığını da ifade etmişlerdir. Bulgular, üniversitelerin öğrencileri SMMM kariyerine hazırlamada önemli bir rol oynadığını ve mesleğin zorluklarını aşmaları için daha fazla destek ve rehberliğe ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.

Kara (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırma, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde Gevaş Meslek Yüksekokulu'nda Muhasebe ve Vergi Uygulamaları ile Finans, Bankacılık ve Sigortacılık programlarında öğrenim gören 107 öğrencinin muhasebe mesleği hakkındaki düşüncelerini araştırmıştır. Bulgular, öğrencilerin cinsiyet, yaş, muhasebe alanında çalışan tanıdık olup olmama durumu, okudukları bölüm ve sınıf, mezun oldukları lise türü, muhasebe mesleğinde akla gelen unvan gibi faktörlerin muhasebe mesleğine bakış açılarını etkilemediğini göstermektedir.

Muhasebe mesleğine yönelik algılar farklı kültür ve bağlamlarda da incelenmiştir. Byrne ve Willis (2005), İrlandalı lise öğrencilerinin muhasebeyi sıkıcı ve kurallara dayalı olarak gördüğünü, ancak ders alan öğrencilerin mesleğe daha olumlu değerlendirdiklerini tespit etmişlerdir. Benzer şekilde, Sugahara ve Boland (2006), Japonya'da muhasebe öğrencilerinin muhasebe eğitimi almayanlara kıyasla mesleği daha olumlu değerlendirdiklerini tespit etmişlerdir. Germanou, Hassall ve Tournas (2009) ise Malezyalı ve İngiliz muhasebe öğrenciler örneğinde yapmış oldukları çalışmada; İngiliz öğrencilerin ekonomik faydalara, Malezyalı öğrencilerin ise iş güvencesine daha fazla önem verdiğini saptamıştır. Faizah ve arkadaşları (2016), muhasebe öğrencilerinin mesleği prestijli ve güvenilir bulduklarını, ancak kamuoyundaki olumsuz algıyı paylaşmadıklarını tespit etmiştir. Wessels ve Steenkamp (2009), etnik gruplar arasında muhasebeci algısında farklılıklar olduğunu, ancak cinsiyet ve ana dilin muhasebe mesleğine ilişkin algıda anlamlı etkisinin olmadığını tespit etmişlerdir. Williams ve Peter (2018), Avustralyalı muhasebe öğrencilerinin SMMM mesleğini prestijli ve kariyer açısından avantajlı bulduğunu, ancak stres ve rekabetin baskısını hissettiklerini belirlemiştir. Uluslararası alanda muhasebe mesleğe ilişkin algılarda ülkelerin kültür ve ekonomiklik seviyelerine göre algıların farklılaşabileceği, mesleğe ilişkin tutumun, muhasebe eğitimi aldıktan sonra daha pozitif hale gelebileceği gibi bulgular ön plana çıkmaktadır.

Mevcut literatürde, muhasebe öğrencilerinin SMMM mesleğine yönelik algılarını, mesleği nasıl tanımladıklarını ve anlamlandırdıklarını derinlemesine inceleyen açık uçlu bir çalışma bulunmamaktadır. Çalışmalar genellikle muhasebe eğitimi, etik veya ders algısı gibi konulara odaklanmış olsa da öğrencilerin SMMM mesleğine dair kapsamlı görüşlerini ortaya koyan araştırmalar sınırlıdır.

4. Yöntem

4.1. Örneklem ve verilerin toplanması

Bu araştırma, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Programı öğrencilerinin SMMM mesleğine ilişkin algılarını ve mesleği nasıl tanımladıklarını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın evreni, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi (SUBÜ) Meslek Yüksekokullarında öğrenim gören Muhasebe ve Vergi Bölümü öğrencilerinden oluşmaktadır. SUBÜ'de 5 Meslek Yüksekokulunda Muhasebe ve Vergi Bölümü bulunmaktadır. Bu okullarda öğrenim gören öğrenci sayısı 492'dir. Araştırmanın örneklemini, SUBÜ'nün Sakarya Meslek Yüksekokulu, Sapanca Meslek Yüksekokulu ve Geyve Meslek Yüksekokulu Muhasebe ve

Vergi Bölümü'nde önlisans seviyesinde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Örneklem dahil edilen okullardaki öğrenci sayısı 342'dir.

Veriler anket yöntemi ile toplanmış olup, çalışmaya yalnızca gönüllü öğrenciler dahil olmuştur. Kolayda örneklem yöntemi ile veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında öğrencilere, mesleğe ilişkin görüşlerini ve algılarını derinlemesine anlamak amacıyla üç temel açık uçlu soru çevrimiçi olarak sorulmuştur. Bu sorular şu şekildedir:

SMMM denilince aklınıza gelen ilk üç kavram nedir?

SMMM'de bulunması gereken ilk üç özellik nedir?

SMMM mesleğinin tanımını yapınız.

Bu sorular, öğrencilerin mesleğe dair algılarını ve mesleğin gerektirdiği nitelikleri belirlemek amacıyla tasarlanmıştır. Anket formu, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi (SUBÜ) Rektörlüğü Etik Kurulu tarafından 28 Mayıs 2024 tarihinde, E-26428519-050.99-127514 sayılı kararla onaylanmıştır. Araştırmaya toplam 164 öğrenci katılmıştır. Ancak, eksik ya da özensiz doldurulan anketler analiz kapsamı dışında bırakılmış ve sonuç olarak 159 katılımcının yanıtları içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmada, evrenin %32,3'üne, örneklem olarak seçilen okulların ise %46,4'üne ulaşılmıştır.

İçerik analizi yöntemi kullanılarak, öğrencilerin verdiği yanıtlar temalar ve kategoriler altında sınıflandırılmış; böylece SMMM kavramına yüklenen anlamlar ve mesleğin gerektirdiği nitelikler belirlenmiştir.

Araştırma örnekleme, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'ne bağlı Sakarya Meslek Yüksekokulu, Sapanca Meslek Yüksekokulu ve Geyve Meslek Yüksekokulu bünyesindeki Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Programında öğrenim gören 159 öğrenciden oluşmaktadır. Cinsiyet dağılımı incelendiğinde, 115 kadın ve 44 erkek öğrencinin ankete katıldığı görülmektedir. Sınıf düzeyine göre katılımda, 105 birinci sınıf ve 54 ikinci sınıf öğrencisi yer almıştır. Bu durum, ikinci sınıf öğrencilerinin staj döneminde olmaları nedeniyle daha az katılım göstermeleri ile açıklanabilir. Ankete, Sakarya Meslek Yüksekokulu'ndan 78, Sapanca Meslek Yüksekokulu'ndan 37 ve Geyve Meslek Yüksekokulu'ndan 44 öğrenci katılmıştır. Sakarya Meslek Yüksekokulu'nda ikinci öğretimin bulunması, katılım oranını artıran bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Eğitim geçmişi incelendiğinde, katılımcıların 57'sinin Ticaret Lisesi ve 81'inin Anadolu Lisesi mezunu olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların yaş dağılımına bakıldığında, 20 yaşındaki öğrenciler 55 kişiyle en büyük grubu oluştururken, 19 yaşında 34, 21 yaşında 22 ve 18 yaşında 15 öğrenci yer almaktadır.

5. Bulgular

Araştırmada, SMMM kavramını tanımlayabilmek için "SMMM denilince aklınıza gelen ilk üç kavram nedir?" sorusu öğrencilere yöneltilmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar frekansları ve yüzdelikleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 1'de sunulan verilerde, SMMM denilince aklınıza gelen "ilk kavrama" yönelik cevaplar gösterilmiştir. "SMMM" konseptiyle ilişkilendirilen anahtar temaları ve bunların frekanslarını yansıtmaktadır. Katılımcıların %34'ü bu mesleği ilk olarak "Finansal İşlemler ve Analiz" ile ilişkilendirirken, İkinci en yüksek frekansla (%25,8) "Defter/Kayıt Tutmak" teması ortaya çıkmaktadır, "Profesyonellik" teması %14,5 frekans ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 1*SMMM Denilince Akla İlk Gelen Kavram*

Temalar	Sıklık	Yüzde (%)
Finansal İşlemler ve Analiz	54	34,0
Defter/Kayıt Tutmak	41	25,8
Profesyonellik	23	14,5
Vergi	10	6,3
Bağımsız Çalışma	9	5,7
Ofis ve Çalışma Ortamı	8	5,0
Denetim ve Düzenleme	6	3,8
İşletme ve Yönetim	5	3,1
İş Yükü ve Sorumluluk	3	1,9
Toplam	159	100,0

Tablo 2’de sunulan verilerde, SMMM denilince aklınıza gelen “ikinci kavrama” yönelik cevaplar gösterilmiştir. Tablo 2’de, katılımcıların SMMM ifadesiyle ilişkilendirdikleri ana temaları ve bunların frekanslarını içermektedir. İlk sırada, %30,2 ile "Finansal İşlemler ve Analiz" teması yer almaktadır. "Defter/Kayıt Tutmak" %17 oranıyla ikinci sırada gelmektedir, "İş Yükü ve Sorumluluk" teması %11,3 ile üçüncü sıradadır.

Tablo 2*SMMM Denilince Akla Gelen İkinci Kavram*

Temalar	Sıklık	Yüzde (%)
Finansal İşlemler ve Analiz	48	30,2
Defter/Kayıt Tutmak	27	17,0
İş Yükü ve Sorumluluk	18	11,3
Denetim ve Düzenleme	14	8,8
Ofis ve Çalışma Ortamı	14	8,8
Vergi	12	7,5
Profesyonellik	13	8,2
Bağımsız Çalışma	9	5,7
İşletme ve Yönetim	4	2,5
Toplam	159	100,0

Tablo 3’de sunulan verilerde, SMMM denilince aklınıza gelen “üçüncü kavrama” yönelik cevaplar gösterilmiştir. Tablo 3’te, SMMM teması ile ilişkilendirilen çeşitli konuları ve bu konuların katılımcı yanıtlarındaki frekansları detaylandırılmaktadır. "Finansal İşlemler ve Analiz" ile "Defter/Kayıt Tutmak" temaları her biri %24,5 oranla en yüksek frekansa sahiptir. "Denetim ve Düzenleme" konusu %10,1 ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 3*SMMM Denilince Akla Gelen Üçüncü Kavram*

Temalar	Sıklık	Yüzde (%)
Finansal İşlemler ve Analiz	39	24,5
Defter/Kayıt Tutmak	39	24,5
Denetim ve Düzenleme	16	10,1
Profesyonellik	15	9,4
İş yükü ve Sorumluluk	14	8,8

Tablo 3 (Devamı)

Ofis ve Çalışma Ortamı	14	8,8
Vergi	9	5,7
İşletme ve Yönetim	8	5,0
Bağımsız Çalışma	5	3,1
Toplam	159	100,0

Tablo 4’de öğrencilerin SMMM kavramına yükledikleri ilk üç kavrama yönelik cevapların önem sırası gösterilmiştir. Tablo 4 önceki tabloların frekans ve ağırlıklı puanlamalarından oluşturulmuştur. Tablo 4’te, SMMM mesleği ile ilişkilendirilen temaların frekans ve ağırlıklı puanları ile birlikte sıralaması gösterilmektedir. "Finansal İşlemler ve Analiz" teması 141 frekans ve 297 ağırlıklı puan ile en yüksek sıraya yerleşmiştir. "Defter/Kayıt Tutmak" teması ise 107 frekans ve 216 ağırlıklı puan ile ikinci sırada yer almaktadır. "Profesyonellik" 51 frekans ve 110 ağırlıklı puan ile üçüncü sırada gelmektedir.

Tablo 4*SMMM Denilince Akla Gelen Kavramların Ağırlıklarına Göre Sıralanması*

Temalar	Sıklık	Ağırlıklı Puan	Sıralama
Finansal İşlemler ve Analiz	141	297	1
Defter/Kayıt Tutmak	107	216	2
Profesyonellik	51	110	3
Ofis ve Çalışma Ortamı	36	66	4
Vergi	31	63	5
Denetim ve Düzenleme	36	62	6
İş Yüğü ve Sorumluluk	35	59	7
Bağımsız Çalışma	23	50	8
İşletme ve Yönetim	17	31	9

Ağırlıklı puanların hesaplanmasında şu yöntem izlenmiştir: Örneğin, "Finansal İşlemler ve Analiz" teması için 1. tercih 3 ile, 2. tercih 2 ile ve 3. tercih 1 ile ağırlıklandırılmıştır. Bu ağırlıklar, ilgili frekanslarla çarpılarak toplanmıştır: $(54 \times 3) + (48 \times 2) + (39 \times 1) = 297$. Tablo 5’te araştırmanın esas sorunsalı olan "SMMM Tanımlaması" amacıyla potansiyel SMMM adayları olan Muhasebe ve Vergi Uygulamaları öğrencilerinin cevapları değerlendirilmiştir. Tablo 5, SMMM mesleği ile ilişkilendirilen temaların sıklığını ve bu sıklıkların yüzdesel dağılımını göstermektedir. Analize göre, "Defter/Kayıt Tutmak" teması en yüksek frekansa sahip olup, toplam yanıtların %31,2’sini kapsamaktadır. "Finansal İşlemler ve Analiz" ise %27,1 ile ikinci sırada yer almaktadır. "Vergi" konusu %17,5 ile üçüncü sırada gelmektedir.

Tablo 5*SMMM Tanımlarına Ait Temaların Sıralanması*

Temalar	Sıklık	Yüzde (%)
Defter/Kayıt Tutmak	84	31,2
Finansal İşlemler ve Analiz	73	27,1
Vergi	47	17,5
Profesyonellik	24	8,9
Denetim ve Düzenleme	22	8,2
Ofis ve Çalışma Ortamı	7	2,6
Bağımsız Çalışma	7	2,6
İş Yüğü ve Sorumluluk	5	1,9
Toplam	269	100,0

Tablo 5'te katılımcıların tanımları ve her bir tanım aynı anda birden farklı temada yer alabildiği için frekanslar cevap setinden alınmış ve verilen toplam cevaba oranlanmıştır. Tablo 6'da SMMM Tanımlaması Dağılımı aynı üç tanım (Defter/Kayıt Tutmak ve Finansal İşlemler/ Analiz ve Vergi) 25, aynı iki tanım (Defter/Kayıt Tutmak ve Finansal İşlemler/Analiz) 60, tek tanım ise 74 (Defter/Kayıt Tutmak) frekansla bulunmuştur.

Tablo 6

SMMM Tanımlarında Yer Alan Tema Sayısını Dağılımı

Tema Sayısı	Sıklık	Yüzde (%)	Tema Sayısı (Sıklık)
1	74	46,5	74
2	60	37,7	120
3	25	15,7	75
Toplam	159	100,0	269

SMMM'de bulunması gereken en önemli ilk üç özellik: Araştırmada, SMMM'de bulunması gereken özellikleri tanımlayabilmek için "SMMM'de bulunması gereken özelliklerin ilk üç özellik nedir?" sorusu öğrencilere yöneltilmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar frekansları ve yüzdeleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 7, SMMM mesleğinde bulunması gereken en önemli özelliklere ilişkin katılımcı görüşlerini frekans ve yüzdelik dağılımları ile birlikte sunmaktadır. Tabloya göre, en yüksek frekansla belirtilen özellik "Etik ve Dürüstlük" olup, toplam yanıtların %38,4'ünü oluşturmaktadır. İkinci sırada "Profesyonellik" özelliği yer almaktadır, bu da %17,6 frekansla önemli bir yer tutmaktadır. "Dikkatlilik" ve "Zekâ ve Analitik Düşünme" özellikleri her biri %8,8 ile üçüncü sıradadır.

Tablo 7

SMMM'de Bulunması Gereken En Önemli Özellik Cevaplarının Dağılımı

Özellik	Sıklık	Yüzde (%)
Etik ve Dürüstlük	61	38,4
Profesyonellik	28	17,6
Dikkatlilik	14	8,8
Zekâ ve Analitik Düşünme	14	8,8
Deneyim ve Eğitim	10	6,3
Sabır ve Pratiklik	8	5,0
Düzen ve Organizasyon	8	5,0
İletişim Becerileri	8	5,0
Güven	8	5,0
Toplam	159	100,0

Tablo 8 'de, SMMM mesleğinde bulunması gereken en önemli ikinci özellikleri katılımcıların verdiği yanıtlara göre sıralanmaktadır. Burada, "Profesyonellik" özelliği %25,2 ile en yüksek frekansa sahiptir. "Etik ve Dürüstlük" özelliği ise %24,5 ile ikinci sırada yer almaktadır. "Zekâ ve Analitik Düşünme" özelliği %11,9 ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 8

SMMM'de Bulunması Gereken En Önemli İkinci Özellik Cevaplarının Dağılımı

Özellik	Sıklık	Yüzde (%)
Profesyonellik	40	25,2
Etik ve Dürüstlük	39	24,5
Zekâ ve Analitik Düşünme	19	11,9

Tablo 8 (Devamı)

Güven	14	8,8
Sabır ve Pratiklik	14	8,8
Dikkatlilik	10	6,3
Deneyim ve Eğitim	10	6,3
İletişim Becerileri	8	5,0
Düzen ve Organizasyon	5	3,1
Toplam	159	100,0

Tablo 9'da SMMM mesleğinde bulunması gereken en önemli üçüncü özellikler hakkında katılımcıların verdiği cevapları ve bu cevapların frekansını ile yüzdesel dağılımını göstermektedir. Analize göre, "Profesyonellik" özelliği %34,0 ile en yüksek frekansa sahip olup, muhasebecilik mesleğinde üçüncü en önemli özellik olarak görülmektedir. İkinci sırada "Etik ve Dürüstlük" özelliği %20,1 ile yer almaktadır. Üçüncü sırada ise "Güven" özelliği %11,9 ile bulunmaktadır.

Tablo 9

SMMM'de Bulunması Gereken En Önemli Üçüncü Özellik Cevaplarının Dağılımı

Özellik	Sıklık	Yüzde (%)
Profesyonellik	54	34,0
Etik ve Dürüstlük	32	20,1
Güven	19	11,9
Zekâ ve Analitik Düşünme	18	11,3
Sabır ve Pratiklik	12	7,5
Deneyim ve Eğitim	8	5,0
İletişim Becerileri	7	4,4
Dikkatlilik	6	3,8
Düzen ve Organizasyon	3	1,9
Toplam	159	100,0

Tablo 10'da SMMM mesleğinde aranan özelliklerin frekans, ağırlıklı puan ve genel sıralamalarını içermekte olup, katılımcılar tarafından bu özelliklere verilen önem gösterilmektedir. Öne çıkan en önemli özellik "Etik ve Dürüstlük" olup, 293 ağırlıklı puan ile en yüksek değeri almış ve 132 frekansla birinci sırada yer almaktadır. "Profesyonellik" ise 218 ağırlıklı puan ile ikinci sırada yer almakta ve 122 frekansla bu özelliğin de meslekteki önemini belirtmektedir. Üçüncü sırada "Zekâ ve Analitik Düşünme", 98 ağırlıklı puan ve 51 frekansla gelmektedir.

Tablo 10

SMMM'de Bulunması Gereken En Önemli Üç Özelliğin Ağırlıklarına Göre Sıralanması

Özellik	Sıklık	Ağırlıklı Puan	Sıralama
Etik ve Dürüstlük	132	293	1
Profesyonellik	122	218	2
Zekâ ve Analitik Düşünme	51	98	3
Güven	41	71	4
Dikkatlilik	30	68	5
Sabır ve Pratiklik	34	64	6
Deneyim ve Eğitim	28	58	7
İletişim Becerileri	23	47	8
Düzen ve Organizasyon	16	37	9

6. Tartışma ve Sonuç

Çalışmanın önemi iki ayrı boyutta ele alınabilir. Bunlardan birincisi halen literatürde büyük bir eksikliği gözlemlenen SMMM tanımına potansiyel SMMM adayları bakış açısıyla ulaşabilmek, ikincisi de önlisans düzeyinde muhasebe ve vergi eğitimi almakta olan bireylerin SMMM olgusunu doğru bir şekilde ifade edip edemediklerini ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada potansiyel SMMM adaylarının SMMM kavramına yükledikleri anlam ve tanımlamalar incelenmektedir.

Potansiyel SMMM'ler üzerinden gerçekleştirilen anket çalışmasında katılımcılara açık uçlu olarak SMMM denilince akıllarına gelen ilk üç kavram sorulmuş ve katılımcıların verdikleri cevaplardan temalar oluşturulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevaplardan ağırlıklı puan sıralamasıyla Finansal İşlemler ve Analiz, Defter/Kayıt Tutmak, Profesyonellik, Ofis ve Çalışma Ortamı, Vergi, Denetim ve Düzenleme, İş Yükü ve Sorumluluk, Bağımsız Çalışma, İşletme ve Yönetim temalarına ulaşılmıştır.

Katılımcıların SMMM denilince akıllarına gelen ilk üç kavramdan ağırlıklı puan sıralamasına göre karşımıza çıkan; Finansal İşlemler ve Analiz, Defter/Kayıt Tutmak, Profesyonellik, Ofis ve Çalışma Ortamı, Vergi, Denetim ve Düzenleme, İş Yükü ve Sorumluluk, Bağımsız Çalışma, İşletme ve Yönetim temalarıdır.

Katılımcıların SMMM tanımlamalarına göre Defter/Kayıt Tutmak, Finansal İşlemler ve Analiz, Vergi, Profesyonellik, Denetim ve Düzenleme, Ofis ve Çalışma Ortamı, Bağımsız Çalışma, İş Yükü ve Sorumluluk temaları bulunmuştur. SMMM Tanımlaması Dağılımı aynı üç tanım (Defter/Kayıt Tutmak ve Finansal İşlemler/ Analiz ve Vergi) 25, aynı iki tanım (Defter/Kayıt Tutmak ve Finansal İşlemler/Analiz) 60, tek tanım ise 74 (Defter/Kayıt Tutmak) frekansla bulunmuştur.

Katılımcıların SMMM özelliklerine ait cevaplamalarında Etik ve Dürüstlük, Profesyonellik, Zekâ ve Analitik Düşünme, Güven temaları öne çıkmaktadır. "Etik ve Dürüstlük" 293 ağırlıklı puan ile en yüksek değeri almış ve 132 frekansla birinci sırada yer almaktadır. "Profesyonellik" ise 218 ağırlıklı puan ile ikinci sırada yer almakta ve 122 frekansla bu özelliğin de meslekteki önemini belirtmektedir. Üçüncü sırada "Zekâ ve Analitik Düşünme", 98 ağırlıklı puan ve 51 frekansla gelmektedir.

SMMM'lerin etik ve dürüst davranışları araştırmada ön plana çıkmıştır ve bu özellik mesleki uygulamaların temel bir parçasıdır (Meymandi vd., 2015, s. 137). Çünkü etik ve dürüstlük, müşteri güveni, itibarın oluşturulması, yasal uyum, saygınlık ve risk yönetimi gibi alanlarda kritik bir rol oynamaktadır. Müşteri güveni, SMMM'lerin başarısının temelini oluşturur. İyi bir itibar, uzun vadeli başarılarının anahtarıdır. Yasal gerekliliklere uyum sağlamak, SMMM'lerin sorumluluğundadır. Etik ve dürüst bir tavır, yasal ve kurumsal uyumu sağlamanın temel bir unsuru olarak kabul edilir. SMMM'lerin saygınlığı, finansal konularda danışmanlık verdikleri müşterileri için son derece önemlidir. Bu durum müşteri ilişkilerini güçlendirir ve uzun vadeli başarılarını destekler. Ayrıca, SMMM'lerin etik ve dürüst davranışları, risk yönetimi açısından da önemlidir. Mesleklerini etik ve dürüst bir şekilde yerine getirmeleri hem kendilerini hem de müşterilerini olası risklerden korur. Bu açıdan bakılınca öğrencilerin bu konudaki algısı pratikle örtüşmektedir.

Potansiyel meslek adaylarından SMMM kavramını tanımlamak amacıyla gerçekleştirilen kodlama, tema oluşturma ve tanımlama aşamalarının gerçekleştirildiği araştırmada, dokuz tema ortaya çıkmıştır. Finansal İşlemler ve Analiz, Defter/Kayıt Tutmak, Profesyonellik, Ofis ve Çalışma Ortamı, Vergi, Denetim ve Düzenleme, İş Yükü ve Sorumluluk, Bağımsız Çalışma, İşletme ve Yönetim temalarına ulaşılmıştır. Bu temalar SMMM kavramına yüklenen anlamın belirlenmesine yönelik verilen cevaplar neticesinde ortaya çıkan temalar ile aynıdır.

SMMM özelliklerine ait sorulara verilen cevaplar sıralama yapıldığında Etik ve Dürüstlük, Profesyonellik, Zekâ ve Analitik Düşünme, Güven, Dikkatlilik, Sabır ve Pratiklik, Deneyim ve Eğitim, İletişim Becerileri, Düzen ve Organizasyon anket sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yukarıdaki ampirik çalışma sonucunda SMMM tanımı yapılırsa “Defter, kayıt tutmak işlemlerinin sonucunda işletmelerin finansal işlemlerini analiz edip, devlete karşı vergisel sorumlulukları yerine getiren, taşınması gerekenler özellikler olarak ise; etik ve dürüst, profesyonel, zeki ve analitik düşünen, güven veren” şeklinde ortaya çıkmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen tanımlamalara göre ağırlıklı puanlama sıralamasına göre yüksek puanlanan ilk beş tema Finansal İşlemler ve Analiz, Defter/Kayıt Tutmak, Profesyonellik, Ofis ve Çalışma Ortamı, Vergi ve daha az puanlanan son dört tema ise Denetim ve Düzenleme, İş Yükü ve Sorumluluk, Bağımsız Çalışma, İşletme ve Yönetim temalarıdır.

Muhasebe denildiğinde akla kayıt tutma ve kaydetme işlemi gelmektedir (Yaşar, 2023, s. 3049). Muhasebe, şirketlerde tüm kayıtları tutma, bu kayıtları üst yönetim ve devlete sunma işleviyle işletmenin kalbi olarak nitelendirilebilir. Bu sebeptendir ki muhasebe bu işlevleri dolayısıyla ismi anıldığında, kayıt tutma, finansal işlemlere yön verme ve bunları analiz etmenin ön planda olduğu bir bilim olarak akla gelir. Özellikle denetim ve düzenleme temasının düşük çıkması genelde öğrencilerin ofislerde çalışma yaptıklarında veya gözlemlenmelerinde meslek mensubunun denetimle ilgili öğrencilerle derinlemesine bilgi paylaşmamasından kaynaklanmaktadır. Meslek mensubu denetim konusunda genellikle kendi tecrübe ve becerisini kullanır. Gizlilik çerçevesinde denetim sonucunu firma yetkilisi veya devlet ile paylaşır.

Araştırma sonucunda özellikle ağırlıklı puanlama sıralamasına göre yüksek puanlanan ilk beş tema Etik ve Dürüstlük, Profesyonellik, Zeka ve Analitik Düşünme, Güven, Dikkatlilik ve daha az puanlanan son dört tema ise Sabır ve Pratiklik, Deneyim ve Eğitim, İletişim Becerileri, Düzen ve Organizasyon temalarıdır. Muhasebeci tanımında güvenilirlik en üst planda olması gerektiği burada ortaya çıkmıştır. Meslek mensubu işini yaparken devlete, vatandaşlara, şirketlere sorumlu olduğunu ve hizmet ettiğini unutmamalıdır. Dikkatlilik muhasebede en ufak bir rakamın dahi yuvarlama yapılmadan kuruşu kuruşuna işlendiği, her beyannamenin ayrı ayrı verildiği, her kaydın dikkatli ve ilgili şekilde atılmasından ötürü yüksek çıkmaktadır (Yaşar, 2023, s. 3053).

Bu çalışma aynı zamanda öğrencilerin iş dünyasındaki değişen ihtiyaçlara uyum sağlamalarını destekleyecek şekilde programların revize edilmesi, mezunların daha donanımlı bir şekilde iş hayatına atılmalarını sağlayabilir. Bununla birlikte, SMMM mesleğinin genel algısının anlaşılması, mesleğin prestiji ve cazibesinin artırılması için de önemlidir. Bu sebeple, üniversitelerin muhasebe önlisans programlarında eğitim gören öğrencilerin SMMM mesleğine ilişkin algılarının incelenmesi, bu alanda yapılan araştırmaların artırılmasının önemli olduğunu göstermektedir. Bu çalışmalar hem öğrencilerin hem de eğitim kurumlarının kariyer planlaması ve meslek seçimi konularında daha bilinçli kararlar almasına yardımcı olabilir. Öğrenciler hem mesleği hem de mesleğin zorlukları ile kendilerinde olması gereken potansiyeli de inceleyerek meslek seçimine karar vereceklerdir. Dikkat konusunda problemi olan, sıkı çalışmayı sevmeyen, kapalı ortamda saatlerce iş başında olmak istemeyen veya devlete her zaman hesap vermek zorunda olan bir işte çalışmak istemeyebilirler. Bunu da en baştan görerek karar vermek kendileri açısından da geleceklerini planlamaları için önemli bir karar olacaktır.

Çalışmada elde edilen bulgular, literatürdeki diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında, muhasebe öğrencilerinin meslek algılarının genel olarak olumlu olduğunu ancak "denetim" gibi kritik alanlarda farkındalıklarının düşük olduğunu göstermektedir. Bu durum, muhasebe eğitiminin içerik açısından gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca bulgular, muhasebe eğitiminin yalnızca teknik bilgiyle sınırlı kalmaması, aynı zamanda etik değerler, teknoloji kullanımı ve profesyonellik gibi unsurları da içermesi gerektiğini göstermektedir. Muhasebe eğitimi, öğrencilerin kariyer planlarını şekillendirmede kritik bir rol oynarken, müfredat ve uygulamaların geliştirilmesi için önemli ipuçları sunmaktadır. Ayrıca, mezuniyet sonrası mesleki yolculuklarını daha bilinçli ve stratejik bir şekilde planlamalarına katkı sağlamaktadır. Bu doğrultuda şu öneriler sunulmaktadır: (i) Muhasebe müfredatında denetim süreçlerine daha fazla yer verilmeli ve uygulamalı eğitimler artırılmalıdır. (ii)

Meslek etiği konuları daha kapsamlı ele alınmalı, öğrencilerin etik değerleri benimsemesini destekleyecek etkinlikler düzenlenmelidir. (iii) Staj programları genişletilerek, öğrencilerin SMMM mesleğinin tüm yönlerini deneyimlemeleri sağlanmalıdır. (iv) Meslek odaları ve üniversiteler iş birliği yaparak bilgilendirici seminerler düzenlemeli, öğrencilerin meslek hakkında daha bilinçli kararlar almalarına yardımcı olmalıdır.

Bu araştırmanın, her araştırmada olduğu gibi bazı kısıtları bulunmaktadır. Öncelikle, anketlerde kullanılan açık uçlu soruların yanıtları, öğrencilerin daha derinlemesine görüşlerini almak için yüz yüze mülakatlarla desteklenmediği için sınırlı olabilir. Bu durum, öğrencilerin düşüncelerinin tam olarak anlaşılmasını engelleyebilir. Ayrıca, bu araştırmada katılımcı sayısı sınırlıdır ve örneklem Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nde önlisans düzeyinde eğitim alan öğrencilerle sınırlıdır. Veriler, kolayda örnekleme yöntemiyle toplanmıştır, bu nedenle elde edilen bulguların genelleştirilebilirliği konusunda bazı kısıtlamalar bulunmaktadır. Bundan sonraki çalışmalarda, daha geniş bir katılımcı kitlesiyle ve farklı üniversitelerden öğrencilerle çalışılarak elde edilen sonuçların daha genel geçerliği sağlanabilir. Bu kısıtlara rağmen, gelecekte yapılacak çalışmalarda daha kapsamlı yöntemler kullanılarak bu araştırmanın bulguları desteklenebilir. Gelecek araştırmalarda, farklı üniversitelerden ve farklı eğitim seviyelerinden öğrencilerin katılımı sağlanarak genellenebilirlik artırılabilir. Ayrıca, nitel yöntemlerin yanı sıra kantitatif analizler de kullanılarak öğrencilerin meslek algıları daha detaylı incelenebilir. Örneğin, daha fazla katılımcıyla derinlemesine mülakatlar yapılabilir ve farklı veri toplama teknikleri kullanılabilir. Ayrıca, farklı coğrafi bölgelerden ve farklı eğitim seviyelerinden öğrencilerin katılımıyla benzer çalışmaların yürütülmesi, elde edilen bulguların genelleme yapılabilirliğini artırabilir. Sonuç olarak, bu araştırma önemli bir başlangıç noktası olmasına rağmen, gelecekte daha kapsamlı ve çeşitli çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu tür çalışmalar, SMMM mesleğine ilişkin öğrenci algısını daha iyi anlamak ve bu alandaki eğitim ve kariyer planlaması üzerinde daha etkili politikalar geliştirmek için önemli derecede katkı sağlayabilir.

Bu çalışma ile SMMM denilince akla gelenler, tanımlamalar, özellikleri potansiyel SMMM adayları olan muhasebe ve vergi uygulamaları program öğrencilerine sorularak teşvik edici faktörler/ağırlıklı puanlaması yüksek olanlar üzerinde durularak öğrencilerin mesleğe yönelik eğilimleri artırılabilirken aynı zamanda mesleği tercih etmekten alıkoyan olumsuz faktörlerin/ ağırlıklı puanlaması düşük olanların etkilerinin azaltılmasına yönelik devletin, üniversitelerin, odaların politikalar geliştirmesi hedeflenmiştir.

Kaynakça

- Akhtar, S., & Yan-ping, L. (2018). SMEs' use of financial statements for decision making: Evidence from Pakistan. *Journal of Applied Business Research (JABR)*, 34(2), 381–392. <https://doi.org/10.19030/jabr.v34i2.10138>
- Albez, A., & Bilici, N. (2012). Meslek yüksekokulları muhasebe öğrencilerinin mesleğe bakışları: Atatürk Üniversitesi'nde bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(3), 383–398.
- Alkan, G. İ. (2015). Muhasebe eğitiminde etik: Ön lisans öğrencilerinin etik algularına yönelik bir araştırma*/Ethics on accounting education: A research of ethics perception on vocational high schools students. *Business and Economics Research Journal*, 6(2), 113.
- Amoako, G. (2013). Accounting practices of SMEs: A case study of Kumasi metropolis in Ghana. *International Journal of Business and Management*, 8(24). <https://doi.org/10.5539/ijbm.v8n24p73>
- Apak, İ. (2020). Ön lisans öğrencilerinin muhasebe derslerine yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (40), 227–236.
- Besuspariené, E., Vitunskaitė, E., & Butėnas, R. (2018). The importance of financial accounting information for business management. *Proceedings of the 5th International Scientific Conference-FINIZ 2018*. <https://doi.org/10.15308/finiz-2018-75-81>
- Barnard, K. J., & Mostert, M. (2015). Exploring student perceptions and experiences of ICT-enhanced formative assessment in an undergraduate management accounting course. *South African Journal of Accounting Research*, 29(2), 132–150. <https://doi.org/10.1080/10291954.2015.1006483>
- Brody, R. G., Li, S., & Zhou, L. (2016). Beyond the CPA: Student awareness of accounting certifications. *The Accounting Educators' Journal*, 26.
- Byrne, M., & Willis, P. (2005). Irish secondary students' perceptions of the work of an accountant and the accounting profession. *Accounting Education: An International Journal*, 14(4), 367–381. <https://doi.org/10.1080/06939280500346003>
- Cory, S., & Huttenhoff, T. (2011). Perspectives of non-public accountants about accounting education and certifications: An exploratory investigation. *Journal of Finance and Accountancy*, 6, 1.
- Çarıkçı, O. (2017). Muhasebe eğitimi almakta olan öğrencilerin muhasebe mesleğine yönelik tutumlarının sektörde çalışma niyetine etkisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (76), 221–238.
- Çevik, Z. (2024). Comparison of students' perceptions of the accounting profession before and after the introduction to accounting course by using a mixed method. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (63), 15–27.
- Demirli, Y. (2023). *Türkiye ve seçili ülkelerde dijital hizmet vergisi uygulama ve hasılatlarının değerlendirilmesi*. Özgür Yayıncılık. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub298.c1472>
- Durdu, A. (2018). Counterfeiting activities in the medieval Turkish-Islamic states. *Bilimname*, 36(2018), 527–554. <https://doi.org/10.28949/bilimname.454770>
- Ebaid, I. (2020). Accounting students' desire to work as Certified Public Accountants (CPA): Empirical evidence from Saudi Arabia. *International Journal of Auditing and Accounting*, 2(2), 193-211.
- Ebaid, I. E. S. (2022). Sustainability and accounting education: Perspectives of undergraduate accounting students in Saudi Arabia. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 14(4), 1371–1393. <https://doi.org/10.1108/JARHE-05-2021-0183>

- Elagöz, İ., & Şahbaz, Ü. (2016). Muhasebe mesleğinde etik: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ön lisans öğrencilerinin etik algılarına yönelik bir araştırma. *Journal of Entrepreneurship & Development/Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 11(2), 316–340.
- Elo, T., Pätäri, S., Sjögrén, H., & Mättö, M. (2024). Transformation of skills in the accounting field: The expectation–performance gap perceived by accounting students. *Accounting Education*, 33(3), 237–273. <https://doi.org/10.1080/09639284.2023.2191289>
- Ercan, C., & Değirmenci, B. (2019). Ön lisans öğrencilerinin muhasebe derslerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 11(21), 613–624.
- Erduru, İ., Deran, A., & Celik, S. (2017). Muhasebe eğitimi alan öğrencilerin muhasebe mesleğine bakış açılarının incelenmesi: Ömer Halisdemir Üniversitesi örneği. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 34–48.
- Faizah, M. K., Noor Syakila, M. S., Nurulhuda, N. H., Hani Syaida, Z., & Fatin Atira, J. (2016). Students' perception of the accounting profession. *International Symposium & Exhibition on Business and Accounting (ISEBA)*.
- Germanou, E., Hassall, T., & Tournas, Y. (2009). Students' perceptions of accounting profession: Work value approach. *Asian Review of Accounting*, 17(2), 136–148. <https://doi.org/10.1108/13217340910975279>
- Güzel, S., & Özer, G. (2023). An application on determinants of accountants' tax morality and tax compliance. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 25(1), 213–235. <https://doi.org/10.31460/mbdd.1049431>
- Kara, M. (2022). Ön lisans muhasebe eğitimi alan öğrencilerin muhasebe mesleğine bakış açılarının değerlendirilmesi: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi örneği. *İşletme*, 3(2), 115–128.
- Karcioğlu, R., Ağırman, E., & Özcan, M. (2016). Ön lisans ve lisans düzeyinde muhasebe eğitimi alan öğrencilerin başarılarına etki eden faktörler: Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi üzerine bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4), 1535–1548.
- Kıllı, M., & Yumuşaker, M. C. (2021). Muhasebe eğitimi alan önlisans öğrencilerinin muhasebe derslerine yönelik tutumlarının ve iş bulma kaygılarının incelenmesi: Muhasebe ve vergi uygulamaları programı öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Fiscaoeconomia*, 5(2), 722–755.
- Marriott, P. R. U., & Marriott, N. (2003). Are we turning them on? A longitudinal study of undergraduate accounting students' attitudes towards accounting as a profession. *Accounting Education*, 12(2), 113–133. <https://doi.org/10.1080/0963928032000091738>
- McDowall, T., & Jackling, B. (2010). Attitudes towards the accounting profession: An Australian perspective. *Asian Review of Accounting*, 18(1), 30–49. <http://dx.doi.org/10.1108/13217341011045999>
- Meymandi, A. R., Rajabdoory, H., & Asoodeh, Z. (2015). The reasons of considering ethics in accounting job. *International Journal of Management, Accounting & Economics*, 2(2), 136–143.
- Nas, A. (2012). Türk vergi hukukunda vergi incelemesi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 61(4), 1307–1336. https://doi.org/10.1501/hukfak_0000001691
- Özcan, İ., Ünal, F., & Helhel, Y. (2009). Muhasebe programı öğrencilerinin cinsiyet ve öğretim durumunun muhasebe mesleğine yönelik tutumları ile ilişkilendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (41), 170–182.

- Özdemir, İ. E. S. (2014). Muhasebe dersi alan ön lisans ve lisans öğrencilerinin derse yönelik tutumlarının tespiti: Ege bölgesinde bir uygulama. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 204–214.
- Özdemir, S. (2010). Ön lisans muhasebe öğrencilerinin kariyer planlamasını etkileyen unsurlar: Ege Bölgesi'nde bir araştırma. *MÖDAV Dergisi*, 2, 103–122.
- Öztürk, S., & Kutlu, H. A. (2017). Muhasebe eğitiminde teknoloji kullanılmasına öğrencilerin bakışı: Kafkas Üniversitesi'nde bir araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 19(3), 781-799.
- Reckers, P. M., Jennings, M., Jordan Lowe, D., & Pany, K. (2007). Judges' attitudes toward the public accounting profession. *European Accounting Review*, 16(3), 625–645. <http://dx.doi.org/10.1080/09638180701507197>
- Sugahara, S., & Boland, G. (2006). Perceptions of the certified public accountants by accounting and non-accounting tertiary students in Japan. *Asian Review of Accounting*, 27(2), 149–167. <https://doi.org/10.1108/13217340610729518>
- Terim, B., & Öztürk, A. (2009). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin muhasebe eğitime bakış açılarının değerlendirilmesi: Gördes Meslek Yüksekokulunda bir uygulama. *Sosyal Bilimler*, 7(2), 153–168.
- Wen, L., Hao, Q., & Bu, D. (2015). Understanding the intentions of accounting students in China to pursue certified public accountant designation. *Accounting Education*, 24(4), 341–359. <http://dx.doi.org/10.1080/09639284.2015.1051561>
- Wessels, P. L., & Steenkamp, L. P. (2009). An investigation into students' perceptions of accountants. *Meditari Accountancy Research*, 17(1), 117-132.
- Williams, M., & Lewis, P. (2018). Perceptions of the CPA profession among Australian accounting students. *Journal of Accounting Education*, 35(2), 123-135. <http://dx.doi.org/10.1108/13217340610729518>
- Yardımcıoğlu, M., Şitak, B., & Yörük, A. (2021). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin muhasebe eğitime karşı tutumlarının COVID-19 pandemi döneminde incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3(4), 155–180.
- Yasalar, T. C. (1989). 3568 sayılı Serbest muhasebeci mali müşavirlik ve yeminli mali müşavirlik kanunu. Ankara: Resmi gazete (20194 sayılı).
- Yaşar, E. (2023). Muhasebe mesleğinde yaşanan güncel problemler. *Journal of Social Humanities and Administrative Sciences*, 65(65), 3049–3053. <https://doi.org/10.29228/joshas.70598>
- Yücel, S., & Bağdat, A. (2022). Muhasebe eğitimi alan yükseköğretim öğrencilerinin e-muhasebe uygulamaları konusundaki ilgi ve farkındalıklarının incelenmesi. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(25), 1–22.

Makale Bilgi Formu

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.